

ВИСНОВОК
про наукову новизну, теоретичне та практичне
значення результатів дисертації
Олефіренко Анни Олександрівни
«Фармакогностичне вивчення трави лізіантусу Рассела
(*Lisianthus russellianus* Hook.)»
на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Охорона здоров'я»
за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація»

Актуальність теми дисертації. Пошук нових джерел біологічно активних речовин, які можуть значно розширити номенклатуру лікарської рослинної сировини, мають достатню сировинну базу та використовуються у традиційній медицині, пояснює інтерес до вивчення декоративних рослин флори України.

До таких культур належить лізіантус Рассела (*Lisianthus russellianus* Hook.) родини Тирличеві (*Gentianaceae* Juss.), яку культивують по всій території України як декоративну рослину у ландшафтному озелененні та флористиці. Відомо, що рослина містить фенольні сполуки (ксантони, флавоноїди тощо) та іридоїди, завдяки яким виявляє жовчогінну, протизапальну, діуретичну, фунгіцидну та антивірусну активності.

Однак, будь-які лікарські засоби на основі сировини лізіантусу Рассела відсутні. На сьогодні рослина не є фармакопейною і потребує детального фармакогностичного вивчення з метою розробки відповідних методів контролю якості.

Все вищенаведене свідчить про безумовну актуальність фармакогностичного дослідження сировини лізіантусу Рассела.

Новизна дослідження та одержаних результатів. Напрямок наукових досліджень кафедри фармакогнозії та нутриціології є вивчення лікарських, сільськогосподарських, плодово-ягідних рослин, а також нових сортів лікарського рослинництва. У рамках цієї тематики було проведене комплексне дослідження досить нової для України декоративної рослини –

лізіантусу Рассела, який набув популярності у світі лише наприкінці ХХ століття.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в комплексному порівняльному фармакогностичному вивченні трави, стебел, листя, квіток лізіантусу Рассела трьох сортів (Alissa 2 White, Borealis Apricot, Mariachi 2 Blue).

Вперше:

- проведено комплексне порівняльне фітохімічне дослідження трави, стебел, листя, квіток лізіантусу Рассела трьох сортів. Встановлено наявність та визначено вміст мінеральних речовин, вуглеводів, вільних аміно-, органічних та гідроксикоричних кислот, флавоноїдів, антоціанів, дубильних речовин конденсованої групи, ефірної олії, іридоїдів, стероїдних та тритерпенових сполук, хлорофілів та каротиноїдів;
- проведено морфолого-анатомічне вивчення трави лізіантусу Рассела трьох сортів та визначено їх діагностичні ознаки;
- встановлено параметри технологічного процесу отримання густого екстракту з трави лізіантусу Рассела;
- одержано густий екстракт з трави лізіантусу Рассела, проведено його фітохімічне дослідження, доведено антимікробну активність. Для нього запропоновано параметри стандартизації.

Теоретичне значення отриманих результатів. Вперше проведене комплексне дослідження трави, стебел, листя, квіток лізіантусу Рассела трьох сортів (Alissa 2 White, Borealis Apricot, Mariachi 2 Blue) з використанням сучасних методів аналізу, обрані підходи до стандартизації сировини як лікарської рослинної відповідно до вимог ДФУ, отримана субстанція та розроблено МКЯ на неї, яке створює теоретико-прикладну базу для подальшої розробки лікарських засобів антимікробної дії.

Практичне значення отриманих результатів. За результатами дисертаційного дослідження розроблені проекти МКЯ на лікарську рослинну сировину та запропонований лікарський засіб.

Фрагменти роботи впроваджені у наукову-дослідну роботу споріднених кафедр вищих навчальних закладів – 5 актів впровадження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційну роботу виконано на сучасному науковому рівні. Використані автором методи досліджень відповідають поставленим завданням і сучасним вимогам, вони є об'єктивними та складають основу наукової інтерпретації результатів, що визначає вагому теоретичну значимість роботи. Висновки, наведені у дисертаційній роботі, цілком аргументовані і логічно витікають зі змісту роботи.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Серед наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації наведені лише ті положення, розробки та рекомендації, які є результатом особистих досліджень автора. За матеріалами дисертації опубліковано 10 наукових робіт, зокрема 3 статті у фахових наукових виданнях, рекомендованих МОН України, та 7 тез доповідей.

Список опублікованих автором праць на тему дисертації:

1. Олефіренко А. О., Кисличенко В. С. Морфолого-анатомічне дослідження трави лізіантусу Рассела. *Аннали Мечниковського Інституту*. 2023. № 4. 50–56. DOI: 10.5281/zenodo.10257140 (*Особистий внесок* – проведено аналіз літературних джерел, участь у плануванні та проведенні експерименту, аналізі результатів дослідження та оформленні статті; Кисличенко В. С. – формулювання цілей та задач дослідження, допомога в узагальненні результатів дослідження, формулюванні висновків).
2. Олефіренко А. О., Кисличенко В. С. Мінеральний склад лізіантусу Рассела трави та густого екстракту з неї, дослідження антимікробної активності. *Медична та клінічна хімія*. 2024. № (1). С. 74–80. DOI: 10.11603/mcsh.2410-681X.2024.i1.14599 (*Особистий внесок* – проведено аналіз літературних джерел, участь у обговоренні, узагальненні результатів дослідження та оформленні статті; Кисличенко В. С. –

формулювання цілей та задач дослідження, допомога в узагальненні результатів дослідження, формулюванні висновків).

3. Олефіренко А. О., Кисличенко В. С. Дослідження амінокислот стебел, листя та квіток лізіантусу Рассела. *Аннали Мечниковського Інституту*. 2024. №1. С. 54-58. DOI: 10.5281/zenodo.10838856 (*Особистий внесок – проведено аналіз літературних джерел, участь у обговоренні, узагальненні результатів дослідження та оформленні статті; Кисличенко В. С. – формулювання цілей та задач дослідження, допомога в узагальненні результатів дослідження, формулюванні висновків*).
4. Олефіренко А. О., Кисличенко В. С. Вивчення амінокислот трави лізіантусу Рассела. *Безперервний професійний розвиток фармацевтичних працівників: сучасний стан, проблеми та перспективи*: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої 30-річчю заснування Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету (м. Харків, 1-2 листопада 2023 р.). Х. 2023. С.355-356.
5. Олефіренко А. О., Кисличенко В. С. Фітохімічне вивчення трави лізіантусу Рассела. *Фундаментальні та прикладні дослідження у галузі фармацевтичної технології* : збірник наукових матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю з Дня народження Д. П. Сала, (м. Харків, 24 листопада 2023 р.). Х. 2023. С. 393-394.
6. Олефіренко А. О., Кисличенко В. С. Дослідження флавоноїдів лізіантусу Рассела. *Сучасні досягнення фармацевтичної науки в створенні та стандартизації лікарських засобів і дієтичних добавок, що містять компоненти природного походження*: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 12 квітня 2024 р.). Х.: НФаУ, 2024. С. 138.
7. Олефіренко А. О., Кисличенко В. С., Гончаров О. В. Дослідження фотосинтезуючих пігментів трави лізіантусу Рассела.

«Комплементарна/народна медицина, освіта, культура: від традиційних практик до клінічного дослідження», яка приурочена до 20-річчя асоціації і 22-річчя фахового науково-практичного видання – «Фітотерапія. Часопис»: матеріали наукової конференції з міжнародною участю (м. Київ, 13-14 червня 2024 р.). Київ, 2024. С. 209.

8. Olefirenko A., Kyslychenko V., Iosypenko O. Study of the hydroxycinnamic acids of Russell's lisianthus herb. *Agrobiodiversity for improving the nutrition, health, quality of people life and nature: Book of Abstracts of the 6th International Scientific Conference* (Nitra, Poland, September 8th, 2024). Nitra: Slovak University of Agriculture in Nitra, 2024. P. 94.
9. Олефіренко А., Кисличенко В., Іосипенко О. Визначення технологічних параметрів трави лізіантусу Рассела та одержання густого екстракту з неї. *Науково-технічний прогрес і оптимізація технологічних процесів створення лікарських препаратів:* матеріали Х науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої пам'яті завідувача кафедри управління та економіки фармації з технологією ліків, доктора фармацевтичних наук, професора Тараса Андрійовича Грошового (м. Тернопіль, 17-18 жовтня 2024 р.). Тернопіль : ТНМУ, 2024. С. 83.
10. Олефіренко А. О., Кисличенко В. С., Іосипенко О. О. Гостра токсичність та дослідження фенольних сполук густого екстракту з трави лізіантусу Рассела. *Science, technology and society: challenges and prospects for development in the modern world: proceedings of International scientific-practical conference* (Tampere, Finland, December 6, 2024). Tampere, Finland: Scholarly Publisher ICSSH, 2024. P. 71-72.

Апробація результатів дисертації. Публічна презентація Олефіренко А. О. наукових результатів дисертації та її обговорення відбулося 21.03.2025 р. на кафедрі фармакогнозії та нутриціології під головуванням професора закладу вищої освіти цієї ж кафедри, доктора фармацевтичних наук, професора Журавель І.О. На всі поставлені питання дисертантом було надано ґрунтовні відповіді.

Ключові науково-методичні принципи та результати дисертаційної роботи були представлені на таких конференціях:

1. науково-практичній конференції з міжнародною участю, присвяченій 30-річчю заснування Інституту підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного фармацевтичного університету «Безперервний професійний розвиток фармацевтичних працівників: сучасний стан, проблеми та перспективи» (м. Харків, 1-2 листопада 2023 р., форма участі – публікація тез);
2. III Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 100-річчю з Дня народження Д. П. Сала, «Фундаментальні та прикладні дослідження у галузі фармацевтичної технології» (м. Харків, 24 листопада 2023 р., форма участі – публікація тез);
3. VI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Сучасні досягнення фармацевтичної науки в створенні та стандартизації лікарських засобів і дієтичних добавок, що містять компоненти природного походження» (м. Харків, 12 квітня 2024 р., форма участі – публікація тез);
4. науковій конференції з міжнародною участю «Комплементарна/народна медицина, освіта, культура: від традиційних практик до клінічного дослідження», яка приурочена до 20-річчя асоціації і 22-річчя фахового науково-практичного видання – «Фітотерапія. Часопис» (м. Київ, 13-14 червня 2024 р., форма участі – публікація тез);
5. 6th International Scientific Conference «Agrobiodiversity for improving the nutrition, health, quality of people life and nature» (Nitra, Poland, September 8th, 2024, форма участі – публікація тез);
6. X науково-практичній конференції з міжнародною участю, присвяченій пам'яті завідувача кафедри управління та економіки фармації з технологією ліків, доктора фармацевтичних наук, професора Тараса Андрійовича Грошового, «Науково-технічний прогрес і оптимізація

технологічних процесів створення лікарських препаратів» (м. Тернопіль, 17-18 жовтня 2024 р., форма участі – публікація тез);

7. International scientific-practical conference «Science, technology and society: challenges and prospects for development in the modern world» (Tampere, Finland, December 6, 2024, форма участі – публікація тез).

Зауваження щодо змісту дисертації. Принципових зауважень щодо змісту роботи немає.

Наведені у ході засідання дискусійні моменти та зауваження не впливають на загальну високу оцінку роботи.

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Дисертаційна робота Олефіренко Анни Олександрівни «Фармакогностичне вивчення трави лізіантусу Рассела (*Lisianthus russellianus* Hook.)» (науковий керівник – доктор фармацевтичних наук, професор Кисличенко В. С.) є актуальною та виконана з використанням сучасних методів експериментального дослідження, має наукову та практичну значимість отриманих результатів проведених досліджень. У роботі відсутні порушення академічної доброчесності.

У наукових працях висвітлені основні наукові результати, які свідчать про особистий внесок здобувача в науку.

Дисертація Олефіренко Анни Олександрівни «Фармакогностичне вивчення трави лізіантусу Рассела (*Lisianthus russellianus* Hook.)» є закінченим науковим дослідженням, у якому отримані нові науково обґрунтовані результати.

Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44, та може бути рекомендована до офіційного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Членами разової спеціалізованої вченої ради рекомендувати:

Голова ради:

1. Журавель Ірина Олександрівна, професор закладу вищої освіти кафедри фармакогнозії та нутриціології, доктор фармацевтичних наук, професор.

Рецензенти:

2. Бурда Надія Євгеніївна, професор закладу вищої освіти кафедри фармакогнозії та нутриціології, доктор фармацевтичних наук, професор.

3. Попик Андрій Іванович, доцент закладу вищої освіти кафедри фармакогнозії та нутриціології, кандидат фармацевтичних наук, доцент.

Опоненти:

4. Марчишин Світлана Михайлівна, завідувачка кафедри фармакогнозії з медичною ботанікою Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського, доктор фармацевтичних наук, професор.

5. Федченкова Юлія Анатоліївна, професор закладу вищої освіти кафедри хімії та фармації Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, доктор фармацевтичних наук, професор.

Голова засідання кафедри фармакогнозії
та нутриціології Національного
фармацевтичного університету,
д.фарм.н., професор

 Ірина ЖУРАВЕЛЬ

Підпис проф. Ірини ЖУРАВЕЛЬ засвідчую:

Провідний фахівець
з питань кадрової роботи НФаУ

Віра ДВЕРНИЦЬКА

24.03.2025 р.